

CYPRIAN GODEBSKI, 1765–1809
w mundurze pułkownika 8 - go pułku piechoty

**To bohater dwóch żywiołów - pól bitewnych "za wolność waszą i naszą",
i literackich przestworzy.**

Cyprian Godebski, herbu GODZIEMBA

(ur. 1765, zm. 19 kwietnia 1809 w Raszynie) – pułkownik Wojska Polskiego, poeta¹ i prozaik, redaktor tygodnika „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne”, członek Towarzystwa Przyjaciół nauk w Warszawie, wolnomularz; ojciec Franciszka Ksawerego, dziad rzeźbiarza Cypriana. Godebski zapoczątkował nurt literatury pozostającej w ścisłym związku z walką wyzwolenczą, stworzył ideał żołnierza – poety. Choć Napoleon był dla niego środkiem do realizacji celów, to waleczna postawa i zdecydowanie stawiają go w szeregach najciekawszych polskich postaci epoki. Życie rozpięte miał między ogromnymi nadziejami, a towarzyszącymi im ogromnymi zawodami i rozczarowaniami.²

Jan Kłobukowski³, patriota i społecznik przy poparciu Rady Pedagogicznej przyczynił się do nadania szkole w Raszynie w roku 1959 imienia bohatera bitwy 1809 roku pułkownika Cypriana Godebskiego.⁴

---

¹ Najważniejsze utwory w dorobku tego pisarza to: „Wiersz do siebie samego”, „Na odjazd Juliana Niemcewicza”, „List do przyjaciela z Warszawy 7 maja 1803” czy „Pochwała Konfucjusza, filozofa chińskiego”.

² Z. Kubikowski, Wstęp, w: C. Godebski, Wybór wierszy, oprac. Z. Kubikowski, Wrocław 1956, s. III-XXXI.

³ „Jan Kłobukowski latach 1956 – 1971 był kierownikiem placówki” [w:] Kaszuba, Honorata, Dzieje Raszyna i Falent, s. 146, s. 184,

⁴ Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 17-go kwietnia 1959 r. [w:] Archiwum Szkoły Podstawowej w Raszynie.

ŻYCIORYS

Urodził się w na Polesiu Wołyńskim. Pochodził ze środowiska kresowej inteligencji szlacheckiej. W Dąbrownicy nad rzeką Horyń uczęszczał do szkoły pijarów. Dobre wyniki zapewniły mu, że po jej ukończeniu otrzymał posadę urzędnika powiatowego. Niestety majątek odziedziczony po ojcu stracił, co pozbawiło go już na zawsze stabilizacji finansowej.⁵ Ukształtowany w szkole patriotyzm popchnął go w stronę służby wojskowej. Nie chciał pogodzić się z upadkiem państwa po II rozbiorze, stąd pracując jako urzędnik, zaangażował się równocześnie w organizacje spiskowe na Wołyniu, których celem było przygotowanie rewolucji. Nie brał czynnego udziału w Powstaniu Kościuszkowskim, pracował jedynie w Komitecie organizacyjnym na rzecz formowania legionów.

W efekcie dekonspiracji, gdyż władze rosyjskie przechwyciły jego korespondencję, został aresztowany; udało mu się jednak zbiec do Lwowa, stamtąd zaś na zachód Europy. Do Rzymu przyjechał w 1798 roku i został adiutantem gen. Franciszka Rymkiewicza. Pomagał mu w korespondencji, a wśród żołnierzy II Legii prowadził pracę oświatową i redagował pismo legionowe „Dekada Legionowa”. Pismo było rozdawane żołnierzom przy rozkazach dziennych. Godebski starał się umieszczać tamże artykuły z literatury pięknej i komentarze polityczne. Ponadto, studiował dzieła wojskowe, uczył się francuskiego, włoskiego, pogłębiał znajomość literatury antycznej.

W 1799 walczył na froncie w szeregach II legii, między innymi wziął udział w bitwie pod Legnano – gdzie jego brat zginął od kuli armatniej. W czasie walk pod Weroną legionista został ciężko ranny, a Rymkiewicz zabity. Godebski upamiętnił te tragiczne chwile wierszem:

"Stawają mi przed oczy Rymkiewicza cienie.

Czytam ten zarzut w jego surowej postaci:

"Żal niegodnym jest hołdem dla mężnych twych braci!"

Pomnę ,kiedy w nieszczęsnej pod Legnano stracie

Los mi kazał prócz innych, płakać śmierć po bracie,

---

⁵ <file:///C:/Users/Dziubel/Downloads/Poezja%20i%20wojna.%20Twórczość%20poetów-żołnierzy.pdf>

"Łza w boju żołnierzowi, rzecz, nie przystoi"

A wskazując na roty - "to są bracia twoi".

W szpitalu, w czasie rekonwalescencji napisał powieść prozą „Grenadyer-filozof” przeplataną wierszami. Jest to historia syna mieszczańskiego, którego w czasie rewolucji francuskiej siłą wcielono do wojska. Godebski nie ukrywa w swojej książce niechęci do rewolucji Francuzów.

„I nie masz pociechy,

ażebys powiedział sobie po tylu cierpieniach i trudach:

ten naród był godny poświęcenia mojego ...”.

Po pokoju lunewilskim⁶ – rozczarowany do Legionów – podał się do dymisji i zajął się pracą literacką. Jako poeta debiutował w „*Nowym Pamiętniku Warszawskim*” w roku 1802. W latach 1803-1806 wraz z Franciszkiem Ksawerym Kosseckim reaktywował czasopismo *Zabawy Przyjemne i pożyteczne*, zapełniając je często własnymi pracami prozą i wierszem. 30 września 1805 roku wstępuje do loży masońskiej Świątynia Mądrości.

Nagle w listopadzie 1806 r. wieść się rozniosła, że do ziem polskich zbliża się zwycięska armia napoleońska, którą poprzedzała odezwa Dąbrowskiego. Godebski, jak większość dawnych żołnierzy odpowiedział na wezwanie. Udał się do Kalisza, gdzie formowano Legię Zajęczka. Znany legionista w uznaniu zasług najpierw stanął na czele 4 pułku Piechoty Legii Kaliskiej (późniejszy 8 pułk piechoty). Przydatna okazała się jego znajomość języka francuskiego, gdyż służył nie tylko jako żołnierz, ale pełnił funkcję tłumacza. Uzupełnieniem tej chwalebnej postawy było przetłumaczenie francuskich regulaminów służby dla piechoty z 1791 roku na potrzeby Armii Księstwa Warszawskiego.⁷ Po zakończeniu działań wojennych, bijąc Prusaków pod Neidenburgiem, skierowano go do twierdzy Modlin, gdzie otrzymał komendę. 12 kwietnia 1809 roku na rozkaz dowództwa z Modlina wymaszerował do Warszawy batalion 8 pp. W ten sposób nasz Patron zaczął ostatnią kampanię, której kres znajdzie kilka dni później pod Raszynem.

---

⁶ Pokój w Luneville – traktat pokojowy kończący wojnę Republiki Francuskiej z Austrią.

⁷ C. Godebski, Przepis musztry i manewrów piechoty francuskiej wydany roku 1791, cz. 1-3, Warszawa 1807.

WIERSZ MARII KONOPNICKIEJ „ROK 1809”

*Pod Raszynem, pod Warszawą,
Idą nasi w bitwę krwawą,
Osiem tylko ich tysięcy,
A czterokroć wroga więcej.
Na koniku siwym jedzie
I ułanów swoich wiedzie
Dzielny, mężny i beztroski
Józef księżę Poniatowski.*

Przy ogromnej przewadze Austriaków, dla losów bitwy na przedpolu Warszawy miało mieć znaczący wpływ wybrane przez Poniatowskiego miejsce starcia. Doskonale wybrana pozycja, miała wysuniętą placówkę pod dowództwem gen. Sokolnickiego, której centrum stanowiła olszynka przed wioską Falenty Duże. Podobno sam Godebski poprosił o wyznaczenie mu tej pozycji, apelując potem do swych żołnierzy: "by numer nasz 8 zmienionym został na 1". Główny impet poszedł na pozycję 8 pułku. Godebski mając ogromne doświadczenie, zdawał sobie sprawę z plusów i minusów pozycji. Podzielił batalion, część kompanii ustawiając w lesie w tyralierze, resztę w kolumnach koło zabudowań. W ten sposób nie tylko stworzył sobie odwód, ale i ograniczył straty od silnego, choć mało celnego ognia przeciwnika.

Gdy kolumny Vukassovicha uderzyły na las wypierając tyralierów, niespodziewanie Godebski poprowadził kontratak i w pełni odzyskał kontrolę nad pozycją. Tak odparto kilka ataków, jednak ostatecznie Polacy zostali zmuszeni do opuszczenia lasu. Walki przeniosły się do wsi a następnie na groblę gdzie tylko dzięki ogromnej determinacji Godebskiego i jego oficerów batalion nie rozsypał się. O wspaniałej postawie żołnierzy 8 pułku świadczy fakt, że wzięli oni udział w kontrataku poprowadzonym przez samego Poniatowskiego i jego oficerów sztabowych. Dzięki niemu oddziały polskie z przedniej pozycji wycofały się na groblę, i dalej mimo nacisku Austriaków do Raszyna. Godebski choć dwukrotnie ranny nie opuścił podkomendnych zbierając wokół siebie ich resztki. Na szczęście mieli chwilę czasu na odpoczynek, na tyłach pozycji polskiej. Pułkownik, ponownie zebrał około 200 żołnierzy (z 900 których miał w początku bitwy), i przyłączył się do ataku Sasów Polentza na zajmujących Raszyn Austriaków.

Niestety podczas bitwy nie sprzyja mu szczęście⁸; podczas starcia pada mu koń, przesiada się na drugiego rumaka, a chwilę później dzielny legionista otrzymuje postrzał w lewą nogę. Wokół niego gęsto padają ranni i trupy. Druga kula uderza Godebskiego w samą pierś. Żołnierze układają pułkownika na płaszczu, na uboczu. Nowa salwa karabinowa uderza w niedobitków i trzecia kula godzi rannego w lewe udo. W ambulansie nieprzytomnego z pola bitwy wiezie w stronę Warszawy sierżant grenadierów Żórawski, lecz na pomoc lekarską jest za późno, pułkownik umiera wskutek upływu krwi. Zmarł jako dowódca pułku, zyskując sławę bohaterskiego żołnierza-poety.

Został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (kwatery 10-3-30).⁹

O pomocy rodzinie żołnierza-poety nie zapomniano. Wdowa Justyna Godebska, otrzymała od rządu rentę 4000 złotych. Przyszłość dzieci zabezpieczyły hojnym zapisem Hrabina Stanisławowa Potocka¹⁰ i Szaniawska, a o.o. pijarzy zaofiarowali synom poległego bezpłatne wychowanie w swym zakładzie.

Dzieje Cypriana Godebskiego po krótko spisał

Małgorzata Kasprzak

Ewa Wijatkowska

PAMIĘTAJMY !

⁸ <https://www.przeglądregionalny.pl/artykul/720,pulkownik-godebski>

⁹ Stanisław Małachowski-Łempicki, Wykaz polskich łóż wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738-1821, w: Archiwum Komisji Historycznej, t. XIV, Kraków 1930, s.205.

¹⁰ Hrabina Stanisławowa Potocka przesłała jej list: *"Mości Pani Godebska, gdy mąż Wielmożnej Pani poległ w obronie ojczyzny każdego Polaka i Polki, powinnością jest czuwać nad losem osieroconej po obrońcy kraju rodziny"* Do listu Potocka dołączyła 18 000 złotych.

BIBLIOGRAFIA

---

1. Kaszuba H., Dzieje Raszyna i Falent, wyd. 2, Wydawnictwo Bonum, Otwock, 2009. ISBN 978-83-60129-06-7.
2. Ruszczyk M., Polacy czasów niewoli. Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1987. ISBN 83-203-1349.
3. Łukasz Słaby, Poezja i wojna. Twórczość poetów-żołnierzy lat 1805-1835, Rozprawa doktorska pod kierunkiem dr. Hab. Jerzego Borowczyka UAM, Poznań 2015.

<file:///C:/Users/Dziubel/Downloads/Poezja%20i%20wojna.%20Tw%C3%B3rczo%C5%9B%C4%87%20poet%C3%B3w-%C5%BCo%C5%82nierzy.pdf>

4. Wybór wierszy, oprac. Z. Kubikowski, Wrocław 1956, Biblioteka Narodowa, seria I, nr 161.
5. WIKIPEDIA „Cyprian Godebski”
[https://pl.wikipedia.org/wiki/Cyprian_Godebski_\(pisarz\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Cyprian_Godebski_(pisarz))
6. <https://www.przeglądregionalny.pl/arttykul/720,pulkownik-godebski>
7. <https://napoleon.org.pl/index.php/biografie/polacy-cesarza/353-godebski-cyprian>
8. https://www.youtube.com/watch?v=U5sPC5SoB_M&ab_channel=CentrumKulturyRaszyn
9. [https://www.xn--meb.pisz.pl/Cyprian_Godebski_\(pisarz\)](https://www.xn--meb.pisz.pl/Cyprian_Godebski_(pisarz))